

PATRYK KOZAK\*

POSTĘPOWANIE ODREBNE  
Z UDZIAŁEM KONSUMENTÓW —  
WZMOCNIENIE OCHRONY PRAWNEJ KONSUMENTÓW  
W PROCEDURZE CYWILNEJ  
CZY UTRUDNIENIE W ROZPOZNAWANIU SPRAW  
Z ICH UDZIAŁEM?

1. WSTĘP

Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw<sup>1</sup> wprowadziła do kodeksu postępowania cywilnego<sup>2</sup> uregulowane w art. 458<sup>14</sup>–458<sup>16</sup> postępowanie odrębne z udziałem konsumentów. Regulacja ta stanowi kolejny przejaw obecnej od dłuższego czasu w polskim ustawodawstwie tendencji wzmacniania ochrony konsumenta jako słabszej strony stosunku prawnego, której przykładami są przepisy dotyczące między innymi: klauzul abuzywnych (art. 385<sup>1</sup>–385<sup>5</sup> k.c.<sup>3</sup>); przekształcenia roszczenia przeciwko konsumentowi w zobowiązanie naturalne bez potrzeby podnoszenia przez niego zarzutu przedawnienia (art. 117 § 2<sup>1</sup> k.c.) czy sprzedaży konsumenckiej. Ustawodawca wprowadzenie nowego postępowania odrębnego motywuje tym, że stanowi to wyraz wyjścia na przeciw oczekiwaniom środowiska konsumentów co do zwiększenia zakresu ochrony ich praw poprzez przyspieszenie rozpoznania

---

\* Autor jest doktorantem w Szkole Doktorskiej KUL, związanym z Katedrą Postępowania Cywilnego KUL; ORCID: 0000-0001-9787-4369.

<sup>1</sup> Dz. U. poz. 614.

<sup>2</sup> Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. — Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1568); dalej: k.p.c.

<sup>3</sup> Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. — Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1061 ze zm.); dalej: k.c.

spraw z ich udziałem<sup>4</sup>. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie istoty nowego postępowania odrębnego poprzez analizę jego zakresu zastosowania oraz odrębności w postaci właściwości przemiennej sądu, prekluzji dowodowej oraz zasad obciążania kosztami procesu. Uzyskane w ten sposób wnioski będą podstawą udzielenia odpowiedzi na postawione w tytule pytanie: czy regulacja postępowania z udziałem konsumentów stanowi wzmocnienie ochrony prawnej konsumentów w procedurze cywilnej czy utrudnienie w rozpoznawaniu spraw z ich udziałem?

## 2. ZAKRES ZASTOSOWANIA POSTĘPOWANIA Z UDZIAŁEM KONSUMENTÓW

Zgodnie z art. 458<sup>14</sup> § 1 k.p.c. przepisy o postępowaniu z udziałem konsumentów mają zastosowanie w sprawach o roszczenia konsumenta przeciwko przedsiębiorcy oraz o roszczenia przedsiębiorcy przeciwko konsumentowi, o ile konsument ten jest stroną postępowania. Rozpoznanie sprawy według przepisów o tym postępowaniu odrębnym jest obligatoryjne, a pominięcie tej regulacji przez sąd stanowi uchybienie procesowe mogące mieć wpływ na rozstrzygnięcie<sup>5</sup>. Przepisy o postępowaniu z udziałem konsumentów będą miały zastosowanie zarówno wtedy, gdy konsument pozywa, jak i kiedy to on jest pozywany<sup>6</sup>. Przy analizie zakresu podmiotowego zastosowania przepisów o postępowaniu z udziałem konsumentów konieczne staje się wyjaśnienie rozumienia pojęcia konsumenta i przedsiębiorcy w świetle polskiego porządku prawnego.

Przy określeniu pojęcia konsumenta należy przyjąć definicję z art. 22<sup>1</sup> k.c. stanowiącą, że jest to osoba fizyczna dokonująca z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Ze względu na usytuowanie tego przepisu w części ogólnej kodeksu cywilnego zawarta w nim definicja legalna ma charakter uniwersalny, co implikuje konieczność jej jednolitej wykładni oraz stosowania w obrębie całego systemu prawa cywilnego<sup>7</sup>.

---

<sup>4</sup> Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 2650, Sejm IX kadencji, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/4E1187E1F1916D16C12588CC0058D95A/%24File/2650.pdf> (dostęp: 27 sierpnia 2023 r.), s. 40.

<sup>5</sup> D. Chrapoński: *Postępowanie cywilne z udziałem konsumentów w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego z 9.03.2023 r.*, Palestra 2023, z. 8, s. 129.

<sup>6</sup> M. Dziurda: *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz*, Warszawa 2023, s. 373.

<sup>7</sup> M. Jagielska (w.): *Zobowiązania*, t. I, *Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Komentarz*, pod red. P. Machnikowskiego, Legalis 2022, art. 22<sup>1</sup>, nb 9. Sąd Apelacyjny w Warszawie stwierdził, że definicja pojęcia „konsument” zawarta jest w licznych aktach prawnych, z których ogólnosystemowe znaczenie w obszarze prawa prywatnego należy przypisać art. 22<sup>1</sup> k.c. Zob. wyrok SA w Warszawie z dnia 29 września 2022 r., I ACa 256/21, LEX nr 3447231. Na temat potrzeby rozumienia pojęcia konsumenta z równoczesnym uwzględnieniem definicji konsumenta w świetle unijnych regulacji zob. M. Pecyna (w.): *System postępowania cywilnego*, t. VI, *Postępowania odrębne*, pod red. A. Machnikowskiej, Warszawa 2022, s. 1036–1037.

Podmiot można zakwalifikować jako konsumenta, jeżeli zostaną spełnione kumulatywnie przesłanki, takie jak: posiadanie statusu osoby fizycznej; dokonanie czynności prawnej z przedsiębiorcą; brak bezpośredniego związku dokonanej czynności prawnej z działalnością gospodarczą lub zawodową<sup>8</sup>. Konieczność posiadania przez podmiot statusu osoby fizycznej oznacza, że za konsumenta nie może być uznana osoba prawna bądź jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej wyposażona w zdolność prawną. Jedną ze stron postępowania toczącego się według przepisów o postępowaniu z udziałem konsumentów będzie zatem zawsze osoba fizyczna jako konsument. Pojęcie czynności prawnej, której dokonanie przez podmiot jest konieczne do uznania go za konsumenta, nie jest przez ustawodawcę sprecyzowane. Oznacza to, że należy tę przesłankę rozumieć szeroko. Konsumentem może być zatem osoba dokonująca czynności zarówno przysparzających, jak i rozporządzających<sup>9</sup>, które mogą mieć charakter jednostronny lub dwustronny<sup>10</sup>. Czynność prawna powinna być dokonana z przedsiębiorcą, którym może być osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej wyposażona w zdolność prawną<sup>11</sup>. Jednym z konstytutywnych elementów definicji konsumenta jest brak bezpośredniego związku dokonanej przez niego czynności prawnej z jego działalnością gospodarczą lub zawodową. Ten związek występuje, kiedy dokonana czynność prawna nie zmierza, przynajmniej częściowo, do zaspokojenia osobistych (konsumpcyjnych) potrzeb<sup>12</sup>. Konsument poprzez korzystanie z dóbr lub usług oferowanych mu przez przedsiębiorcę w ramach prowadzonej przez niego działalności gospodarczej realizuje swoje osobiste cele. Należy zauważyć, że sam fakt prowadzenia działalności gospodarczej przez osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej nie wyklucza możliwości kwalifikacji czynności jako konsumenckiej<sup>13</sup>, co oznacza, iż przedsiębiorca może być również konsumentem, jeżeli dokonana przez niego czynność prawna nie ma bezpośredniego związku z prowadzoną przez siebie działalnością gospodarczą<sup>14</sup>. Przykładowo osoba fizyczna zamawiająca posiłek w restauracji jako klient jest konsumentem, ale nie ma takie-

<sup>8</sup> M. Jagielska (w:) *Zobowiązania...*, *op. cit.*, art. 22<sup>1</sup>, nb 37.

<sup>9</sup> M. Łochowski (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I, Art. 1–458<sup>16</sup>, pod red. T. Szancylły, wyd. 2, Warszawa 2023, s. 2002.

<sup>10</sup> M. Jagielska (w:) *Zobowiązania...*, *op. cit.*, art. 22<sup>1</sup>, nb 53.

<sup>11</sup> Sąd Najwyższy słusznie zauważa, że status konsumenta w rozumieniu tego przepisu nie jest statusem możliwym do przypisania jakiegś osobie na stałe, we wszystkich stosunkach prawnych, jakie nawiązuje w obrocie. Można z niego korzystać wyłącznie w relacji z innym uczestnikiem obrotu, występującym w rozważanym stanie faktycznym jako przedsiębiorca, czyli osoba prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową, której przedmiot pozostaje w związku z przedmiotem ocenianej czynności. Zob. wyrok SN z dnia 5 października 2022 r., II CSKP 575/22, LEX nr 3435597.

<sup>12</sup> Wyrok SN z dnia 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 914/22, LEX nr 3569424; wyrok SA w Warszawie z dnia 29 września 2022 r., I ACa 256/21, LEX nr 3447231.

<sup>13</sup> M. Jagielska (w:) *Zobowiązania...*, *op. cit.*, art. 22<sup>1</sup>, nb 76; M. Koralewski: *Postępowanie z udziałem konsumentów w świetle nowelizacji KPC*, LEX/el. 2023, nb 1.3; M. Pecyna (w:) *System...*, *op. cit.*, s. 1038. Tak również judykatura: wyrok SA w Warszawie z dnia 29 września 2022 r., I ACa 256/21, LEX nr 3447231; wyrok SA w Lublinie z dnia 17 lutego 2023 r., I ACa 740/22, LEX nr 3502886.

<sup>14</sup> D. Chrapoński: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 131.

go statusu już ta sama osoba dokonująca w zakresie prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej sprzedaży restauracji produktów potrzebnych do przygotowywania posiłków. Brakuje jednocześnie określonych przez ustawodawcę ogólnych kryteriów oceny wystąpienia bezpośredniego związku z działalnością gospodarczą lub zawodową. Zaistnienie zatem tej przesłanki należy zawsze badać w odniesieniu do okoliczności konkretnej sprawy, przyjmując za miarodajny moment dokonania czynności, w oparciu o który należy oceniać spełnienie wszystkich przesłanek definicji konsumenta<sup>15</sup>.

Poddając analizie podmiotowy zakres obowiązywania przepisów o postępowaniu z udziałem konsumentów, należy rozważyć, czy obejmuje on dochodzących swoich roszczeń związanych z niedozwolonymi zastrzeżeniami umownymi przedsiębiorców, o których stanowi art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c., w myśl którego przepisy o ochronie przed klauzulami abuzywnymi dotyczące konsumenta stosuje się również do osoby fizycznej zawierającej umowę bezpośrednio związaną z jej działalnością gospodarczą, gdy z treści tej umowy wynika, że nie posiada ona dla niej charakteru zawodowego, wynikającego w szczególności z przedmiotu wykonywanej przez nią działalności gospodarczej, udostępnionego na podstawie przepisów o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. Przepis ten rozszerza ochronę konsumentką przed niedozwolonymi zastrzeżeniami umownymi na osoby fizyczne zawierające z innym przedsiębiorcą umowę o świadczenie bezpośrednio związane z prowadzoną przez siebie działalnością gospodarczą, lecz niewchodzące w zakres ich działalności. Odnosić się to może między innymi do przypadków zawierania umów pożyczki lub kredytu przez takie osoby w celu sfinansowania zakupu na przykład materiałów, narzędzi niezbędnych do prowadzenia określonej działalności gospodarczej. W doktrynie można zauważyć stanowisko, że sprawy takich przedsiębiorców nie będą rozpoznawane według przepisów o postępowaniu z udziałem konsumentów. Uzasadnieniem takiego poglądu jest to, że choć ustawodawca poprzez dane unormowania materialnoprawne (m.in. art. 385<sup>5</sup> § 1 k.c.) rozszerza w określonym zakresie ochronę konsumentką na podmioty będące przedsiębiorcami, to nie oznacza, że mogą być oni traktowani jako konsumenci na gruncie przepisów procesowych, skoro nie posiadają oni takiej kwalifikacji podmiotowej w świetle art. 22<sup>1</sup> k.c.<sup>16</sup> Obok tego wyróżnić można stanowisko, zgodnie z którym do przedsiębiorców wskazanych w art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c. znajdują zastosowanie przepisy o postępowaniu z udziałem konsumentów. Umotywowaniem tego zapatrywania jest materialnoprawna podstawa dochodzonego roszczenia, stosownie do której ochrona właściwa dla konsumentów jest w danym przypadku rozszerzona na przedsiębiorców

---

<sup>15</sup> M. Jagielska (w:) *Zobowiązania...*, *op. cit.*, art. 22<sup>1</sup>, nb 69. Zob. też: wyrok SA w Gdańsku z dnia 9 lutego 2012 r., V ACa 96/12, POSAG 2012, nr 2, poz. 32–48; wyrok SA w Warszawie z dnia 29 września 2022 r., I ACa 256/21, LEX nr 3447231.

<sup>16</sup> M. Kostwiński: *Czy postępowanie z udziałem konsumentów (art. 458<sup>1/4</sup> i n. k.p.c.) „krzyżuje się” z postępowaniem w sprawach gospodarczych (art. 458<sup>1</sup> i n. k.p.c.)?*, *Polski Proces Cywilny* 2023, nr 4, s. 790.

z art. 385<sup>5</sup> § 1 k.c., co z kolei oznacza, że sprawy tych podmiotów powinny być traktowane jako konsumenckie, do których znajdują zastosowanie przepisy o postępowaniu odrębnym z udziałem konsumentów<sup>17</sup>.

W tym przypadku na aprobatę zasługuje pierwsze z przedstawionych stanowisk. Choć zgodzić należy się ze stwierdzeniem, że w zakresie ochrony przed klauzulami abuzywnymi konsumenci w rozumieniu art. 22<sup>1</sup> k.c. i przedsiębiorcy z art. 385<sup>5</sup> § 1 k.c. decyzją ustawodawcy mają równy status, to trudno jest przyjąć za słuszne zaopatrywanie, że w takim przypadku również przedsiębiorca będzie mógł w ramach postępowania odrębnego z udziałem konsumentów dochodzić ochrony przed niedozwolonymi zastrzeżeniami umownymi. Drugie z przedstawionych stanowisk wyklucza wykładnia językowa art. 458<sup>14</sup> § 1 k.p.c., w myśl którego przepisy o postępowaniu z udziałem konsumentów mają zastosowanie w sprawach o roszczenia konsumenta przeciwko przedsiębiorcy oraz o roszczenia przedsiębiorcy przeciwko konsumentowi, o ile konsument jest stroną postępowania. Należy zauważyć, że art. 385<sup>5</sup> § 1 k.c. stanowi regulację prawa materialnego, stanowiąc przy tym rozwiązanie wyjątkowe, pozwalające danej kategorii przedsiębiorców skorzystać w określonej sytuacji z ochrony konsumenckiej. Zgodnie z zasadą *exceptiones non sunt extendendae* nie powinno się takiego rozwiązania interpretować rozszerzająco, a tym samym dopuszczać, wobec jednoznacznego brzmienia art. 458<sup>14</sup> § 1 k.p.c., możliwości stosowania przepisów o postępowaniu odrębnym z udziałem konsumentów również wobec przedsiębiorców z art. 385<sup>5</sup> § 1 k.c. w przypadku, kiedy ustawodawca sam tej kwestii nie przesądził. Pominięcie przy ustalaniu zakresu podmiotowego postępowania odrębnego z udziałem konsumentów przez ustawodawcę przedsiębiorców z art. 385<sup>5</sup> § 1 k.p.c. stanowi lukę, która zasługuje na negatywną ocenę z uwagi na powstającą w takim przypadku niespójność między przepisami materialnoprawnymi oraz procesowymi. Skoro bowiem ustawodawca na podstawie prawa materialnego w sytuacji określonej w art. 385<sup>5</sup> § 1 k.p.c. zrównał statusem konsumentów i przedsiębiorców, uzasadnione wydaje się również, aby *de lege ferenda* rozszerzył zakres zastosowania omawianego postępowania stanowiącego przykład procesowej ochrony konsumenta również o sprawy tych przedsiębiorców.

Drugą stroną postępowania jest przedsiębiorca, którym zgodnie z art. 43<sup>1</sup> k.c. jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Określona w tym przepisie definicja ma charakter ogólny, właściwy nie tylko dla kodeksu cywilnego, lecz także dla całego systemu prawa cywilnego. Podmiot staje się w świetle tak określonego pojęcia przedsiębiorcą, jeżeli spełnia kumulatywnie dwa kryteria, tj. podmiotowe, czyli status podmiotu stosunków cywilnoprawnych (osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej wyposażona w zdolność prawną), oraz przedmiotowe, tzn. prowadzenie we własnym imieniu działalności

<sup>17</sup> M. Pecyna (w:) *System..., op. cit.*, s. 1038.

gospodarczej<sup>18</sup>. Zbliżona znaczeniowo do pojęcia przedsiębiorcy z art. 43<sup>1</sup> k.c. pozostaje definicja zawarta w art. 4 ust. 1 pr. przed.<sup>19</sup>, zgodnie z którym przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą, czyli zgodnie z art. 3 pr. przed. zorganizowaną działalność zarobkową, wykonywaną we własnym imieniu i w sposób ciągły. Przy rozstrzyganiu, którą definicję przyjąć jako właściwą dla określenia przedsiębiorcy jako strony postępowania, należy opowiedzieć się za stwierdzeniem, że pierwszeństwo będzie mieć definicja legalna z art. 43<sup>1</sup> k.c., gdyż ma ona charakter prywatnoprawny i jest ściśle związana z pojęciem konsumenta<sup>20</sup>. Zgodnie z art. 458<sup>14</sup> § 3 k.p.c. przepisy o postępowaniu odrębnym w sprawach konsumentów mają zastosowanie także wtedy, kiedy przedsiębiorca zaprzestął prowadzenia działalności gospodarczej. Takie rozwiązanie łączy się z definicją konsumenta, według której przy ocenie, czy dany podmiot posiada status konsumenta, decyduje moment dokonania przez niego czynności prawnej z przedsiębiorcą. Prawnie irrelevantne pozostaje zatem, czy spełnia w momencie wytoczenia powództwa kryterium przedmiotowe pojęcia przedsiębiorcy. Do zastosowania przepisów o tym postępowaniu odrębnym wystarczające jest, aby podmiot posiadał status przedsiębiorcy w momencie powstania zobowiązania, którego jest stroną. Takie rozwiązanie wzmacnia ochronę konsumenta oraz realizuje *ratio legis* przedmiotowej regulacji, ponieważ fakt zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej nie może stanowić podstawy, aby nie stosować przepisów o tym postępowaniu odrębnym.

Przepisy o postępowaniu z udziałem konsumentów znajdują zastosowanie w sprawach o roszczenia konsumenta przeciwko przedsiębiorcy oraz przedsiębiorcy wobec konsumenta, jeżeli stroną postępowania jest konsument. Warto przy tym zwrócić uwagę, że możliwe jest wytoczenie powództwa na rzecz konsumenta przez między innymi prokuratora, organizację pozarządową, powiatowego (miejskiego) rzecznika konsumentów lub Rzecznika Praw Obywatelskich. Jeżeli konsument nie przystąpi do postępowania zainicjowanego przez wskazane wcześniej podmioty, nie będzie stroną w znaczeniu formalnym, ale pozostanie stroną w znaczeniu materialnym, ponieważ przysługuje mu roszczenie będące przedmiotem procesu, wobec czego będą w tym przypadku mieć zastosowanie przepisy o postępowaniu odrębnym

<sup>18</sup> Szerzej na temat pojęcia działalności gospodarczej i jej cech zob. A. Herbet (w:) *Zobowiązania*, t. I, *Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Komentarz*, pod red. P. Machnikowskiego, Legalis 2022, art. 43<sup>1</sup>, nb 48–62.

<sup>19</sup> Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. — Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 221 ze zm.); dalej: pr. przed.

<sup>20</sup> Tak M. Pecyna (w:) *System..., op. cit.*, s. 1041. Za rozumieniem pojęcia przedsiębiorcy według art. 43<sup>1</sup> k.c. na potrzeby postępowania z udziałem konsumentów opowiedzieli się również: M. Dziurda: *Kodeks..., op. cit.*, s. 373; J. Derlatka: *Postępowanie z udziałem konsumentów — zagadnienia wybrane*, Monitor Prawniczy 2023, nr 8, s. 548; M. Łochowski (w:) *Kodeks..., op. cit.*, s. 2003; D. Chrapoński: *Postępowanie..., op. cit.*, s. 131. Odmienne wydaje się twierdzić G. Kamiński, że w postępowaniu z udziałem konsumentów przedsiębiorcę należy rozumieć w świetle definicji art. 43<sup>1</sup> k.c. oraz art. 3 i art. 4 ust. 1 pr. przed. Zob. G. Kamiński (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ, I. Gil, wyd. 33, Legalis 2023, art. 458<sup>16</sup>, nb 7.

z udziałem konsumentów<sup>21</sup>. W sytuacji jednak, kiedy postępowanie toczy się pomiędzy podmiotami niebędącymi konsumentami, przystąpienie do niego konsumenta w charakterze interwenienta ubocznego zgłaszającego swoje roszczenia niebędące przedmiotem sprawy nie powoduje konieczności rozpoznania sprawy według przepisów o postępowaniu z udziałem konsumentów<sup>22</sup>. Interwenient uboczny, który przystępuje do procesu obok danej strony procesowej, mając interes prawny, aby sprawa została rozstrzygnięta na korzyść tej strony, nie jest bowiem stroną postępowania<sup>23</sup>. W sytuacji, kiedy jednak konsument będący interwenientem ubocznym wstępuje w miejsce jednej strony za zgodą obu stron zgodnie z art. 83 k.p.c., interwencja ustaje, a on sam wstępuje w materialnoprawne skutki postępowania, zatem powstaje konieczność rozpoznania sprawy według przepisów o postępowaniu odrębnym z udziałem konsumentów<sup>24</sup>. W przypadku współuczestnictwa przyjmuje się, że w sytuacji, kiedy po jednej stronie występują wyłącznie konsumenci, a po drugiej wyłącznie przedsiębiorcy, sprawa będzie rozpoznana według przepisów o postępowaniu z udziałem konsumentów<sup>25</sup>.

Przy analizie art. 458<sup>14</sup> § 1 k.p.c. należy zwrócić uwagę na wpływ, jaki wywiera następstwo prawne konsumenta na stosowanie przepisów o postępowaniu z udziałem konsumentów. W doktrynie powstało stanowisko, zgodnie z którym w przypadku, kiedy roszczenia konsumenta wobec przedsiębiorcy przeszły skutek między innymi cesji lub dziedziczenia na określonych następców prawnych, wówczas sprawa tych roszczeń nie będzie rozpoznawana według przepisów o postępowaniu z udziałem konsumentów<sup>26</sup>. Pogląd ten opiera się na wykładni językowej i systemowej przepisów art. 22<sup>1</sup> k.c. i art. 458<sup>14</sup> § 1 *in fine* k.p.c. Należy zauważyć, że stosownie do przedstawionej powyżej definicji z art. 22<sup>1</sup> k.c. status konsumenta jest związany z określoną czynnością prawną dokonaną między osobą fizyczną a przedsiębiorcą. Następcy prawni konsumenta, nawet jeżeli są osobami fizycznymi, nabywając roszczenia po nim, nie nabywają statusu konsumenta względem przedsiębiorcy, z którym została dokonana czynność prawna będąca źródłem tych roszczeń. Stosownie zaś do art. 458<sup>14</sup> § 1 *in fine* k.p.c. sprawa podlega rozpoznaniu według przepisów omawianego postępowania odrębnego, jeżeli stroną jest konsument

<sup>21</sup> M. Łochowski (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 2002; J. Derlatka: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 548. Odmienne A. Mendrek (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. P. Ryłskiego, wyd. 2, Legalis 2023, art. 458<sup>14</sup>, nb 15. Autorka zwraca uwagę, że taką sytuację wyklucza brzmienie art. 458<sup>14</sup> § 1 *in fine* k.p.c. Trudno jest bowiem traktować podmiot wytaczający powództwo na rzecz konsumenta jako podmiot słabszy. W wielu bowiem przypadkach prokurator lub rzecznik konsumentów stanowią podmioty lepiej przygotowane do prowadzenia sprawy niż niejeden przedsiębiorca.

<sup>22</sup> J. Derlatka: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 549; M. Dziurda: *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 374–375; K. Gajda-Roszczyńska: *Czy potrzebne jest w polskim procesie cywilnym nowe postępowanie odrębne — „postępowanie z udziałem konsumentów”?*, *Polski Proces Cywilny* 2023, nr 4, s. 661.

<sup>23</sup> W. Broniewicz, I. Kunicki, A. Marciniak: *Postępowanie cywilne w zarysie*, wyd. 14, Warszawa 2023, s. 204.

<sup>24</sup> J. Derlatka: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 549.

<sup>25</sup> M. Dziurda: *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 374; K. Gajda-Roszczyńska: *Czy potrzebne...*, *op. cit.*, s. 643.

<sup>26</sup> M. Łochowski (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 2002; D. Chrapoński: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 133.

w rozumieniu art. 22<sup>1</sup> k.c., czyli podmiot, który dokonał z przedsiębiorcą czynności prawnej stanowiącej źródło dochodzonych roszczeń. Nieprzekonujące wydaje się występujące co do tej kwestii odmienne stanowisko, traktujące, że w ramach omawianego postępowania odrębnego rozpoznawane są również sprawy, w których stroną postępowania jest następca prawny konsumenta (np. jego cesjonariusz lub spadkobierca), jeżeli jest on osobą fizyczną, a nabycie roszczenia po konsumencie nie zostało dokonane w ramach prowadzonej przez nią działalności gospodarczej lub zawodowej<sup>27</sup>. Pogląd ten można uzasadnić wykładnią funkcjonalną uregulowania postępowania odrębnego z udziałem konsumentów, którym jest ochrona słabszej strony procesu, jaką jest konsument i jaką może być będąca jego następcą prawnym osoba fizyczna w sporze z podmiotem profesjonalnym, którym jest przedsiębiorca. Zapatrywaniu temu sprzeciwiają się przedstawione powyżej racje wykładni językowej art. 458<sup>14</sup> § 1 *in fine* k.p.c. oraz systemowej związanej z rozumieniem definicji konsumenta w polskim porządku prawnym. Uznając pierwsze z przedstawionych w tym zakresie stanowisk za słuszne, w sytuacji kiedy następcy prawni konsumenta wytoczą powództwo lub zostaną pozwani o roszczenia wynikające z dokonanej przez niego czynności prawnej z przedsiębiorcą, sprawa od początku nie będzie rozpoznawana w ramach postępowania z udziałem konsumentów. W przypadku, kiedy jednak do następstwa prawnego dojdzie już po wszczęciu postępowania, przewodniczący w myśl art. 201 § 2 k.p.c. skieruje sprawę do rozpoznania według przepisów o postępowaniu zwyczajnym lub o innym postępowaniu odrębnym niż postępowanie z udziałem konsumentów.

Zakres przedmiotowy tego postępowania obejmuje zgodnie z art. 458<sup>14</sup> § 1 k.p.c. sprawy o roszczenie. Wyróżnić można dwa znaczenia tego pojęcia. Roszczenie w znaczeniu materialnym oznacza pewne uprawnienie polegające na tym, że indywidualnie oznaczona osoba jest obowiązana do wykonania świadczenia na rzecz uprawnionego, z czym wiąże się możliwość żądania przez uprawnionego zachowania się przez zobowiązanego w sposób właściwy, co ma podstawę w przepisach prawa materialnego<sup>28</sup>. W znaczeniu procesowym pojęcie roszczenia zaś sprowadza się do treści powództwa, czyli żądania urzeczywistnienia w konkretnym wypadku oznaczonej normy prawnej przez wydanie orzeczenia sądowego określonej treści, zindywidualizowane przytoczonymi okolicznościami faktycznymi. Roszczenie właśnie w tym znaczeniu stanowi przedmiot procesu i treść powództwa. Żądanie pozwu powód powinien zindywidualizować poprzez wskazanie okoliczności je uzasadniających<sup>29</sup>. Roszczenie procesowe jest skierowane do sądu, a podstawę

---

<sup>27</sup> Tak A. Mendrek (w:) *Kodeks..., op. cit.*, art. 458<sup>14</sup>, nb 14.

<sup>28</sup> Z. Radwański, A. Olejniczak: *Prawo cywilne — część ogólna*, wyd. 15, Warszawa 2019, s. 91.

<sup>29</sup> Tak W. Siedlecki: *Zarys postępowania cywilnego*, Warszawa 1966, s. 145. W. Broniewicz zauważa, że roszczeniem procesowym jest twierdzenie powoda o istnieniu albo nieistnieniu określonej normy indywidualno-konkretniej, przedstawione sądowi w celu wiążącego ustalenia tego istnienia albo nieistnienia. Tak pojęte roszczenie procesowe stanowi przedmiot procesu cywilnego. Zob. W. Broniewicz, I. Kunicki, A. Marciniak: *Postępowanie..., op. cit.*, s. 236.

jego dochodzenia stanowią przepisy prawa procesowego. Bardzo często powód dochodzi jednocześnie roszczenia procesowego odpowiadającego roszczeniu materialnemu, wytaczając powództwo o zasądzenie świadczenia na jego rzecz, do którego jest uprawniony w świetle przepisów materialnych. W takim przypadku powód żąda od pozwanego zaspokojenia przysługującego mu roszczenia materialnoprawnego oraz jednocześnie domaga się urzeczywistnienia przez sąd danej normy prawnej, z której wywodzi swoje uprawnienie, poprzez wydanie prawomocnego wyroku. W sytuacji jednak żądania ustalenia istnienia stosunku prawnego na podstawie art. 189 k.p.c. bądź jego ukształtowania na przykład na podstawie art. 357<sup>1</sup> k.c. (klauzula *rebus sic stantibus*) lub art. 388 k.c. (instytucja wyzysku), powód będzie dochodził roszczenia procesowego (nieodpowiadającego roszczeniu materialnemu), którego adresatem jest sąd, gdyż to on jest kompetentny, aby ustalić istnienie stosunku prawnego lub dokonać jego ukształtowania. Powstaje zatem pytanie: czy w świetle art. 458<sup>14</sup> § 1 k.p.c. pojęcie roszczenia rozumie się wąsko jako roszczenie materialne czy też szeroko jako roszczenie procesowe?

Przyjęcie roszczenia w znaczeniu *sensu stricto* oznaczać będzie, że według przepisów o postępowaniu z udziałem konsumentów rozpoznawane będą jedynie sprawy, w których przedsiębiorca lub konsument żądają zasądzenia świadczenia. W przypadku jednak dochodzenia przez któregokolwiek z nich ukształtowania bądź ustalenia istnienia stosunku prawnego takie roszczenie sąd będzie rozpoznawał według przepisów o postępowaniu zwykłym lub innym postępowaniu odrębnym. W doktrynie istnieje stanowisko, że w tym postępowaniu możliwe jest żądanie ustalenia istnienia stosunku prawnego bądź jego ukształtowania<sup>30</sup>. Użytego bowiem w przepisach kodeksu postępowania cywilnego pojęcia roszczenia nie można zawężać jedynie do roszczenia materialnoprawnego w ścisłym znaczeniu tego słowa. W określonych bowiem przypadkach jest ono używane w kodeksie postępowania cywilnego w znaczeniu najobszerniejszym, tj. jako uprawnienie doznające ochrony prawnej<sup>31</sup>. Zgodnie natomiast z drugim poglądem należy z ostrożnością podchodzić do rozumienia roszczenia w znaczeniu szerokim, odnosząc je tylko do spraw, w których określone roszczenia dochodzone są właśnie dlatego, że strony łączy określona umowa<sup>32</sup>. Należy zgodzić się z twierdzeniem, że przepisy o postępowaniu

<sup>30</sup> M. Łochowski (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 2003. Autor dodaje również, że mogą być w tym postępowaniu rozpoznawane sprawy zarówno o roszczenia majątkowe, jak i niemajątkowe. Tak również D. Chrapoński: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 134; A. Mendrek (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 458<sup>14</sup>, nb 11; J. Derlatka: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 548; M. Kostwiński: *Czy postępowanie...*, *op. cit.*, s. 794.

<sup>31</sup> Postanowienie SN z dnia 26 czerwca 2002 r., III CZP 42/02, OSP 2003, z. 6, poz. 78. Sąd Najwyższy w tej sprawie rozstrzygał zagadnienie prawne: czy żądanie waloryzacji świadczenia mieści się w pojęciu roszczeń wynikających z umowy w ówczesnym rozumieniu art. 505<sup>1</sup> pkt 1 k.p.c., regulującym zakres zastosowania przepisów o postępowaniu uproszczonym. Sąd rozstrzygnął, że żądanie waloryzacji świadczenia stanowi roszczenie procesowe, które mieści się w zakresie roszczeń wynikających z umów. Podobnie zob. uchwała SN z dnia 20 listopada 2003 r., III CZP 77/03, OSNC 2004, nr 7–8, poz. 109.

<sup>32</sup> G. Kamiński (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 458<sup>16</sup>, nb 8. Za ograniczeniem zakresu przedmiotowego zastosowania przepisów o postępowaniu z udziałem konsumentów wyłącznie do powództw o świadczenia opowiada się

odrębnym z udziałem konsumentów znajdują zastosowanie również w sprawach, w których powód dochodzi ukształtowania bądź ustalenia istnienia stosunku prawnego. Przytoczone wypowiedzi doktryny i orzecznictwa potwierdzają, że na gruncie przepisów procesowych (w tym unormowań omawianego postępowania odrębnego) nie należy rozumieć roszczenia w sposób wąski. Przyjęcie bowiem takiego znaczenia tego pojęcia nie będzie w pełni realizować *ratio legis* nowego postępowania odrębnego, którym jest ochrona praw konsumenta jako słabszej strony stosunku prawnego, ponieważ konsument korzystałby z ochrony jedynie, gdy wytacza powództwo o świadczenie, a nie także wtedy, kiedy żąda ukształtowania lub ustalenia istnienia stosunku prawnego<sup>33</sup>.

Ustawodawca nie rozstrzygnął także o tym, z jakiego tytułu roszczenia będą dochodzone w tym postępowaniu. Warto podkreślić, że choć uzyskanie statusu konsumenta zależy od dokonania przez osobę fizyczną z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową, zakres przedmiotowy zastosowania omawianego postępowania nie będzie się ograniczał wyłącznie do roszczeń z tytułu odpowiedzialności kontraktowej. Należy się zgodzić z zapatrywaniem, że będzie możliwe rozpoznanie w tym postępowaniu odrębnym także roszczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia lub powstałych w wyniku czynów niedozwolonych<sup>34</sup>. Z racji jednak tego, że stosownie do art. 22<sup>1</sup> k.c. ustawodawca łączy uzyskanie statusu konsumenta z dokonaniem przez osobę fizyczną czynności prawnej z przedsiębiorcą niezwiązaną bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową, przedmiotem sprawy rozpoznawanej w ramach postępowania odrębnego z udziałem konsumentów będą roszczenia wynikające wyłącznie z takiego bezpodstawnego wzbogacenia lub czynu niedozwolonego, które jest związane z dokonaną uprzednio przez konsumenta czynno-

B. Krupowicz. Autor wskazuje bowiem, że w przypadku spraw o ustalenie lub o ukształtowanie stosunku prawnego przesłanką uwzględnienia takiego powództwa nie jest konieczność posiadania przez stronę statusu konsumenta lub przedsiębiorcy. Sąd jednak w przypadku tych powództw jest jednak obowiązany jeszcze przed skierowaniem sprawy na rozprawę ustalić, czy sprawa ma charakter konsumencki, co warunkuje wybór postępowania z udziałem konsumentów jako właściwego w danej sprawie. W takiej sytuacji ustalenie statusu konsumenta, a tym samym wybór postępowania odrębnego właściwego do rozpoznania sprawy zostaje wpisany w merytoryczne rozpoznanie sprawy, które rozstrzygnięcie w przypadku powództw o ustalenie lub o ukształtowanie stosunku prawnego nie jest zawsze uzależnione od posiadania przez stronę statusu konsumenta. Zob. B. Krupowicz: *Sprawy z udziałem konsumentów oraz zbieg postępowania odrębnego w tych sprawach z innymi postępowaniami odrębnymi*, Transformacje Prawa Prywatnego 2024, nr 1, s. 40–42.

<sup>33</sup> Warto zwrócić uwagę, że przykładem powództwa o ukształtowanie jest także żądanie uznania danych postanowień umownych za niedozwolone (tj. za klauzule abuzywne). Jest to przykład roszczenia w znaczeniu procesowym kierowanego do sądu o ukształtowanie danego stosunku w ten sposób, aby wskazane postanowienia uznał za klauzule abuzywne. W świetle zatem poglądu, że termin „roszczenie” odnosi się tylko do tego w znaczeniu materialnym, oznaczałoby, że powództwo o uznanie danych postanowień umownych za niedozwolone nie zostałoby rozpoznane według przepisów o postępowaniu odrębnym z udziałem konsumentów. Takie pojmowanie zatem pojęcia roszczenia w świetle art. 458<sup>14</sup> § 1 k.p.c. zaprzeczałoby *ratio legis* nowego postępowania odrębnego.

<sup>34</sup> M. Dziurda: *Kodeks..., op. cit.*, s. 375; D. Chrapoński: *Postępowanie..., op. cit.*, s. 134; K. Gajda-Roszczyńska: *Czy potrzebne..., op. cit.*, s. 645; A. Mendrek (w:) *Kodeks..., op. cit.*, art. 458<sup>14</sup>, nb 13.

ścią prawną z przedsiębiorcą<sup>35</sup>. W przypadku czynów niedozwolonych mogą to być roszczenia wynikające w rozumieniu art. 443 k.c. z niewykonania lub nienależytego wykonania istniejącego uprzednio zobowiązania z przedsiębiorcą, które stanowić może czyn niedozwolony albo dochodzone na zasadach ogólnych roszczenia z tytułu odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny stanowiącą szczególny rodzaj odpowiedzialności deliktowej. W odniesieniu do bezpodstawnego wzbogacenia w ramach tego postępowania mogą być dochodzone roszczenia wynikające z uiszczenia przez konsumenta świadczenia wyższego, niż to wynika z dokonanej przez niego czynności prawnej z przedsiębiorcą. Brak podstaw natomiast do przyjęcia, że wynikająca z przepisów o postępowaniu odrębnym z udziałem konsumentów ochrona dotyczy także stadium przedkontraktowego. Należy bowiem zauważyć, że choć stoją za tym racje wykładni funkcjonalnej związane z zapewnieniem najbardziej efektywnej ochrony konsumentowi, to definicja z art. 22<sup>1</sup> k.c. uzależnia status konsumenta od dokonania przez osobę fizyczną z przedsiębiorcą określonej czynności prawnej, zaś do momentu jej niedokonania osoba ta nie staje się konsumentem, wobec czego nie jest stroną omawianego postępowania odrębnego<sup>36</sup>.

Przy ustaleniu zakresu zastosowania nowego postępowania odrębnego należy zwrócić uwagę na uregulowaną w art. 458<sup>14</sup> § 2 k.p.c. regułę kolizyjną, zgodnie z którą w sprawach rozpoznawanych według przepisów o postępowaniu z udziałem konsumentów przepisy o innych postępowaniach odrębnych stosuje się w zakresie, w którym nie są sprzeczne z przepisami postępowania z udziałem konsumentów. Stanowi ona o pierwszeństwie tego postępowania odrębnego względem innych. Krzyżowanie się przepisów o postępowaniach odrębnych przy takiej ich wielości jest nieuniknione<sup>37</sup>. Ustanowiona przez ustawodawcę reguła kolizyjna budzi zastrzeżenia zgłaszane przez doktrynę. Nie rozstrzyga ona w sposób jednoznaczny kolizji między postępowaniami odrębnymi<sup>38</sup>. Należy zauważyć, że wątpliwości wywołuje fakt, że jest to kolejna w kodeksie postępowania cywilnego reguła kolizyjna statuująca pierwszeństwo danego postępowania odrębnego<sup>39</sup> (takimi są np.

<sup>35</sup> B. Krupowicz: *Sprawy...*, *op. cit.*, s. 37–39.

<sup>36</sup> *Ibidem*, s. 38. W doktrynie wskazuje się, że art. 22<sup>1</sup> k.c. nie obejmuje stadium przedkontraktowego. Zob. m.in.: P. Mikłaszewicz (w:) *Kodeks cywilny. Komentarz*, pod red. W. Borysiaka, wyd. 33, Legalis 2024, art. 22<sup>1</sup>, nb 15; M. Gutowski (w:) *Kodeks cywilny, t. I, Komentarz do art. 1–352*, pod red. M. Gutowskiego, wyd. 3, Legalis 2022, art. 22<sup>1</sup>, nb 2. Za rozpoznawaniem w postępowaniu z udziałem konsumentów również roszczeń z tytułu odpowiedzialności przedkontraktowej opowiada się zaś A. Mendrek (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 458<sup>14</sup>, nb 13.

<sup>37</sup> D. Chrapoński: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 135. Szerzej na temat zbiegu postępowania z udziałem konsumentów z innymi postępowaniami odrębnymi zob. B. Krupowicz: *Sprawy...*, *op. cit.*, s. 42–60.

<sup>38</sup> G. Kamiński (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 458<sup>14</sup>, nb 9; A. Mendrek: *Postępowanie odrębne z udziałem konsumentów — uwagi w świetle projektowanych zmian Kodeksu postępowania cywilnego*, *Monitor Prawniczy* 2022, nr 8, s. 415; J. Gołaczyński: *Kodeks postępowania cywilnego. Nowelizacja z 9.3.2023 r. Komentarz. Linia orzecznicza*, Warszawa 2023, s. 264.

<sup>39</sup> Uwagi Sądu Najwyższego do projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (UD156), <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs/2/12350804/12812717/12812720/dokument524979.pdf> (dostęp: 11 września 2023 r.), s. 42.

art. 458<sup>1</sup> § 2 k.p.c. w postępowaniu w sprawach gospodarczych lub art. 479<sup>91</sup> k.p.c. w postępowaniu w sprawach własności intelektualnej<sup>40</sup>), co doprowadzi do sprzeczności pomiędzy unormowaniami poszczególnych postępowań odrębnych<sup>41</sup>. Powstające wątpliwości dotyczące pierwszeństwa danego postępowania odrębnego nie przyczynią się do realizacji *ratio legis* omawianej regulacji. Postępowanie z udziałem konsumentów może łączyć się choćby z postępowaniem nakazowym, upominawczym, uproszczonym<sup>42</sup>. Zgodnie z art. 458<sup>1</sup> § 1 k.p.c. wyłączone jest rozpoznawanie w postępowaniu w sprawach gospodarczych spraw z udziałem konsumentów wynikających z umów o roboty budowlane oraz umów leasingu, które są co do zasady rozpoznawane w tym postępowaniu odrębnym. Nie wyklucza to jednak możliwości krzyżowania się tego postępowania odrębnego z postępowaniem z udziałem konsumentów<sup>43</sup>. Co do zbiegu tych dwóch postępowań odrębnych w doktrynie można wyróżnić dwa stanowiska. Zgodnie z pierwszym z nich należy przyznać generalny prymat przepisom o postępowaniu z udziałem konsumentów jako temu wprowadzonemu w późniejszym czasie, a zarazem bardziej szczegółowemu<sup>44</sup>. Z drugiej strony można wyróżnić zapatrywanie, zgodnie z którym kwestię, jakie należy stosować w danym przypadku przepisy, jeżeli sprawa ma charakter zarówno konsumencki, jak i gospodarczy, powinna rozstrzygać w pierwszej kolejności reguła specjalności unormowań danego postępowania odrębnego, co oznacza, że w razie kolizji prymat uzyskują przepisy tego postępowania, które w okolicznościach konkretnej sprawy normują określoną kwestię bardziej szczegółowo<sup>45</sup>.

<sup>40</sup> Zdaniem M. Dziurda jest możliwy związek tych dwóch postępowań. W takim przypadku przepisy o postępowaniu w sprawach własności intelektualnej mają pierwszeństwo przed postępowaniem z udziałem konsumentów. Zob. M. Dziurda: *Kodeks..., op. cit.*, s. 376. Tak również T. Zembruski: *Dokąd zmierza ochrona konsumenta w procesie cywilnym?*, Palestra 2023, z. 8, s. 112.

<sup>41</sup> A. Mendrek: *Postępowanie..., op. cit.*, s. 415; T. Zembruski: *Dokąd zmierza..., op. cit.*, s. 111. Zauważa się również, że optymalne jest rozwiązanie, w którym zakres spraw załatwianych w danym postępowaniu odrębnym ma charakter rozłączny względem zakresów spraw rozpoznawanych w innych postępowaniach odrębnych. Zob. opinia Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych w sprawie projektu nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego oraz niektórych powiązanych z nim ustaw (nr druku UD 156), <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12350804/12812711/12812714/dokument525167.pdf> (dostęp: 11 września 2023 r.), s. 14.

<sup>42</sup> M. Łochowski (w:) *Kodeks..., op. cit.*, s. 2003. M. Dziurda wskazuje, że w takim przypadku prymat zyskuje postępowanie z udziałem konsumentów. Zob. M. Dziurda: *Kodeks..., op. cit.*, s. 376.

<sup>43</sup> Tak M. Dziurda: *Kodeks..., op. cit.*, s. 377. Autor wskazuje, że może to dotyczyć m.in. spraw przeciwko osobom odpowiadającym za dług przedsiębiorcy także posiłkowo lub solidarnie z mocy prawa lub czynności prawnej, np. poręczycielom. Szerzej na temat zbiegu tych dwóch postępowań odrębnych zob. A. Mendrek (w:) *Kodeks..., op. cit.*, art. 458<sup>14</sup>, nb 20–22; D. Chrapoński: *Postępowanie..., op. cit.*, s. 136–140; M. Kostwiński: *Czy postępowanie..., op. cit.*, s. 787–808; B. Krupowicz: *Sprawy..., op. cit.*, s. 45–57.

<sup>44</sup> M. Dziurda: *Kodeks..., op. cit.*, s. 377; T. Zembruski: *Dokąd zmierza..., op. cit.*, s. 112; D. Chrapoński: *Postępowanie..., op. cit.*, s. 138.

<sup>45</sup> Tak M. Kostwiński: *Czy postępowanie..., op. cit.*, s. 796–803. Autor dokonuje szczegółowej analizy przepisów o postępowaniu z udziałem konsumentów z perspektywy ich możliwego zbiegu z określonymi unormowaniami postępowania w sprawach gospodarczych. Podobnie stanowisko, jak się wydaje, zajmuje również B. Krupowicz. Autor natomiast dokonuje analizy przepisów postępowania w sprawach gospodarczych pod względem tego, które z nich mogłyby znaleźć zastosowanie w sprawie konsumenckiej. Zob. B. Krupowicz: *Sprawy..., op. cit.*, s. 50–57.

### 3. WŁAŚCIWOŚĆ PRZEMIENNA SĄDU

Jedną z odrębności omawianego rodzaju postępowania jest uregulowana w art. 458<sup>14</sup> § 4 k.p.c. właściwość przemienna sądu. Zgodnie z tym przepisem konsument może wytoczyć powództwo również przed sąd właściwy dla miejsca swojego zamieszkania. Oznacza to, że konsument ma prawo wyboru wytoczenia powództwa według właściwości ogólnej, czyli przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania lub siedziby pozwanego przedsiębiorcy albo sąd właściwy dla swojego miejsca zamieszkania. Z treści przepisu *expressis verbis* wynika, że z tego uprawnienia może skorzystać tylko konsument, zatem art. 458<sup>14</sup> § 4 k.p.c. nie będzie miał zastosowania, jeżeli stroną czynną procesu jest przedsiębiorca<sup>46</sup>. Zgodnie jednak ze zdaniem ostatnim powyżej wskazanego przepisu właściwość przemienna nie dotyczy spraw, w których właściwość sądu jest wyłączna, tj. określonych w art. 38–42 k.p.c. Wprowadzenie właściwości przemiennej, zdaniem projektodawcy, ma ułatwić konsumentom realizację prawa do sądu oraz umożliwiać likwidację barier związanych z koniecznością ponoszenia kosztów prowadzenia sprawy przed sądem położonym w znacznej odległości od miejsca zamieszkania. Unormowanie to wpisuje się w logikę rozwiązań zawartych w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych<sup>47</sup> (zwłaszcza regulującym tę kwestię art. 18 ust. 1), co zapewnia wyższy standard harmonizacji prawa polskiego z zasadami przyjętymi w europejskim porządku prawnym<sup>48</sup>.

Ta regulacja prawna spotkała się z aprobatą doktryny<sup>49</sup>. Podkreśla się bowiem, że właściwość sądu z punktu widzenia dostępności do niego dla konsumenta stanowi jedno z najistotniejszych zagadnień z perspektywy efektywności prawa konsu-

<sup>46</sup> J. Derlatka: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 550.

<sup>47</sup> Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. Urz. UE L 351 z 2012 r., s. 1 z zm.).

<sup>48</sup> Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustawy, druk sejmowy nr 2650, Sejm IX kadencji, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/4E1187E1F1916D16C12588CC0058D95A/%24File/2650.pdf> (dostęp: 27 sierpnia 2023 r.), s. 40–41.

<sup>49</sup> Aprobując o tym: A. Mendrek: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 416; J. Derlatka: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 553; T. Zembruski: *Dokąd zmierza...*, *op. cit.*, s. 114–115; D. Chrapoński: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 140. Zob. również uwagi Sądu Najwyższego do projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (UD 156), <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs/2/12350804/12812717/12812720/dokument524979.pdf> (dostęp: 11 września 2023 r.), s. 43; opinia Rady Legislacyjnej o projekcie ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (UD 156), <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs/2/12350804/12812717/12812720/dokument534465.pdf> (dostęp: 28 września 2023 r.), s. 42. Nie brakuje jednak głosów krytyki. K. Gajda-Roszczyńska wskazuje, że standardem w sprawach o ochronę indywidualnych interesów jest ustanowienie właściwości wyłącznej, gdy konsument jest pozwanym, oraz przemiennej, kiedy jest powodem. Dla prawidłowego ukształtowania kwestii właściwości wystarczające byłoby umieszczenie regulacji właściwości w przepisach ogólnych i nie może stanowić to podstawy wprowadzania kolejnego postępowania odrębnego. Zob. K. Gajda-Roszczyńska: *Czy potrzebne...*, *op. cit.*, s. 661.

menckiego i możliwości rzeczywistej realizacji uprawnień konsumenta<sup>50</sup>. Zapewnienie mu możliwości wyboru sądu, przed który chce wytoczyć powództwo, wzmacnia ochronę jego praw. Nie musi on bowiem występować z roszczeniem przed sąd właściwości ogólnej, przed którym prowadzenie postępowania mogłoby wiązać się dla niego z niedogodnościami związanymi z dalszą odległością od sądu. Zwraca się jednak uwagę na zagrożenie związane z dopuszczalnością zastosowania względem uregulowania z art. 458<sup>14</sup> § 4 k.p.c. umowy lub klauzuli prorogacyjnej, o których stanowi art. 46 k.p.c., na podstawie której konsument i przedsiębiorca ustalą właściwy miejscowo sąd do rozstrzygania sporu już wynikłego lub sporów mogących w przyszłości wynikać z oznaczonego stosunku prawnego<sup>51</sup>. Wytoczenie powództwa przed sąd niewłaściwy według umowy prorogacyjnej skutkować będzie tym, że sąd tę niewłaściwość zgodnie z art. 200 § 1<sup>2</sup> k.p.c. bierze pod uwagę z urzędu przed doręczeniem pozwu, zaś po doręczeniu na zarzut pozwanego zgłoszony i należycie uzasadniony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy i w związku z tym stosownie do art. 200 § 1<sup>4</sup> k.p.c., stwierdzając swoją niewłaściwość, przekazuje sprawę sądowi właściwemu. Skutkuje to zatem tym, że w sytuacji, kiedy konsument wytoczy powództwo przed sąd właściwy dla miejsca swojego zamieszkania zgodnie z art. 458<sup>14</sup> § 4 k.p.c., a przedsiębiorca podniesie, iż według zawartej umowy prorogacyjnej właściwy jest sąd miejsca siedziby przedsiębiorcy, sprawa zostanie przekazana sądowi właściwemu według umowy prorogacyjnej. Takie postanowienie może być uznane za klauzulę abuzywną, jeżeli zgodnie z art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c. nie zostało indywidualnie uzgodnione z konsumentem oraz kształtuje jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy<sup>52</sup>. Oznacza to zatem, że jeżeli przedsiębiorca narzuci konsumentowi postanowienie, wyłączając mu możliwość wyboru sądu, przed którym chce dochodzić swojego roszczenia, takie postanowienie może być uznane za nieważne jako sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interes konsumenta<sup>53</sup>.

Zwraca się uwagę, że wypracowany na podstawie polskich i unijnych regulacji dotyczących ochrony konsumenta przed klauzulami abuzywnymi dorobek orzeczniczy pozwala na dokonanie oceny, czy w danych okolicznościach postanowienie umowne, zgodnie z którym zostaje wyłączone zastosowanie art. 458<sup>14</sup> § 4 k.p.c., będzie uznane za niedozwolone. Zauważa się, że sąd na samym początku powinien zbadać sprawę pod względem jej kwalifikacji jako konsumenckiej, ponie-

---

<sup>50</sup> M. Pecyna (w:) *System...*, *op. cit.*, s. 1043.

<sup>51</sup> J. Derlatka: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 550; A. Mendrek: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 416; J. Gołaczyński: *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 264; D. Chrapoński: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 140.

<sup>52</sup> J. Gołaczyński: *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 264; A. Mendrek: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 416; T. Zembruski: *Dokąd zmierza...*, *op. cit.*, s. 115; D. Chrapoński: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 141. Zwrócić należy uwagę, że zgodnie z art. 385<sup>3</sup> pkt 23 k.c. w razie wątpliwości uważa się, iż niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te wyłączające jurysdykcję sądów polskich lub poddające sprawę pod rozstrzygnięcie sądu polubownego polskiego lub zagranicznego albo innego organu, a także narzucające rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy.

<sup>53</sup> A. Mendrek (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 458<sup>14</sup>, nb 31.

waż wiąże się to ze stosowaniem określonych przepisów zapewniających ochronę konsumentowi. Jest obowiązany także dokonać analizy treści klauzul prorogacyjnych pod względem ich zgodności w danych okolicznościach z dobrymi obyczajami i interesami konsumenta. Sąd powinien wziąć pod uwagę, czy właściwy według klauzuli prorogacyjnej sąd nie jest zbyt oddalony od miejsca zamieszkania konsumenta oraz czy dochodzenie przez konsumenta roszczeń lub obrona przed skierowanymi przeciwko niemu żądaniami wiązałaby się dla niego z pewnymi trudnościami (zwłaszcza finansowymi)<sup>54</sup>. Klauzule prorogacyjne wyłączające zastosowanie art. 458<sup>14</sup> § 4 k.p.c. są co do zasady dopuszczalne. Należy wobec tego zaaprobować pogląd, zgodnie z którym zasadne wydaje się wyraźne wyłączenie dopuszczalności określenia w drodze umowy prorogacyjnej właściwości miejscowej sądu w sposób niezgodny z art. 458<sup>14</sup> § 4 k.p.c.<sup>55</sup> Takie rozwiązanie bowiem będzie w lepszy sposób realizować *ratio legis* nowego postępowania odrębnego.

#### 4. PREKLUZJA DOWODOWA

W omawianym postępowaniu odrębnym ustanowiono system prekluzji dowodowej. Zgodnie z art. 458<sup>15</sup> § 1 k.p.c. przedsiębiorca będący powodem jest obowiązany do powołania wszystkich twierdzeń i dowodów w pozwie, a będący pozwanym — w odpowiedzi na pozew. Stronie zaś będącej przedsiębiorcą udziela się pouczenia o treści art. 458<sup>15</sup> § 1 i 4 k.p.c., jeżeli nie jest zastępowana przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej. Pouczenia udziela się powodowi niezwłocznie po wniesieniu pozwu, a pozwanemu równocześnie z doręczeniem odpisu pozwu. Przewodniczący, doręczając stronie będącej przedsiębiorcą pouczenia o treści § 1 i 4, wzywa ją, aby w wyznaczonym terminie, nie krótszym niż dwa tygodnie, powołała wszystkie twierdzenia i dowody. Zgodnie z art. 458<sup>15</sup> § 4 k.p.c. twierdzenia i dowody powołane z naruszeniem § 1 i 3 podlegają pominięciu, chyba że strona będąca przedsiębiorcą uprawdopodobni, że ich powołanie nie było możliwe albo że potrzeba tego

<sup>54</sup> Szerzej na temat obowiązku badania przez sądy, czy klauzule prorogacyjne w danych okolicznościach należy uznać za abuzywne, zob. M. Pecyna (w:) *System...*, *op. cit.*, s. 1043–1044. Zamiast wielu też zob. J. Derlatka: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 551. Autorka m.in. zwraca uwagę, że TSUE uznał za niedozwolone postanowienie umowne, które zobowiązywało konsumenta do poddania sporu pod rozstrzygnięcie sądu, który może być położony daleko od jego miejsca zamieszkania.

<sup>55</sup> Podobnie też J. Derlatka: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 551; J. Gołaczyński: *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 264. Tak również pierwotnie A. Mendrek: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 416. Autorka jednak później zweryfikowała swój pogląd, wskazując, że brak podstaw do kwestionowania wyraźnych umów prorogacyjnych, w tym umowy wyłączającej właściwość przemienną wynikającą z komentowanego przepisu, o ile konsument miał zachowaną możliwość jej indywidualnego wynegocjowania i wywarcia rzeczywistego wpływu na jej treść, co jednak w praktyce częste nie będzie. Celowe jest zaś wprowadzenie wyraźnych przepisów gwarantujących pozwanemu konsumentowi, że umowne wyłączenie właściwości sądu domicylu konsumenta nie będzie skutkiem braku świadomości konsumenta w zakresie prorogacji milczącej, tj. braku świadomości skutków niepodniesienia zarzutu braku właściwości miejscowej. Zob. A. Mendrek (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 458<sup>14</sup>, nb 31.

wynikła później. W takim przypadku dalsze twierdzenia i dowody na ich poparcie powinny być powołane w terminie dwóch tygodni od dnia, w którym ich powołanie stało się możliwe lub wynikła potrzeba ich powołania. W doktrynie dominuje pogląd, że pominięcie powołanych z uchybieniem terminów dowodów wymaga wydania przez sąd niezaskarżalnego postanowienia w tym przedmiocie na podstawie art. 235<sup>2</sup> § 2 w zw. z art. 458<sup>15</sup> § 4 k.p.c., zaś pominięcie spóźnionych twierdzeń nie wymaga odrębnego postanowienia<sup>56</sup>.

Wprowadzona prekluzja ma charakter jednostronny, ponieważ dotyczy jedynie przedsiębiorcy. Na konsumenta może jednak być nałożony obowiązek przytoczenia wszystkich twierdzeń i dowodów w piśmie przygotowawczym pod rygorem ich pominięcia na podstawie przepisów ogólnych, tj. art. 205<sup>3</sup> § 2 k.p.c.<sup>57</sup> Ustawodawca zróżnicował sytuację przedsiębiorcy w zależności od tego, czy jest reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika. Przedsiębiorca korzystający z profesjonalnego zastępstwa jest obowiązany powołać wszystkie twierdzenia i dowody pod rygorem ich pominięcia w pozwie lub odpowiedzi na pozew, nie będąc poucзany o naruszeniu rygorów w tym zakresie. Przedsiębiorca natomiast niereprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika musi zostać poucзany o konsekwencjach powołania twierdzeń i dowodów z naruszeniem ustanowionych zasad w art. 458<sup>15</sup> § 1 i 4 k.p.c. zaraz po wniesieniu pozwu lub przy doręczeniu odpisu pozwu. Od momentu pouczenia przedsiębiorca musi powołać wszystkie twierdzenia i dowody pod rygorem ich pominięcia w terminie sądowym nie krótszym niż dwa tygodnie od dnia, w którym nastąpiło pouczenie. Oznacza to zatem, że przedsiębiorca będący powodem niezastępowanym przez profesjonalnego pełnomocnika ma dwie możliwości skutecznego powołania twierdzeń i dowodów, tj. w pozwie oraz w ciągu wyznaczonego przez przewodniczącego terminu biegnącego od chwili doręczenia pouczenia<sup>58</sup>. Nie dotyczy to pozwanego przedsiębiorcy, który jest poucзany przy doręczeniu odpisu pozwu, na który musi złożyć odpowiedź i w niej zawrzeć wszystkie twierdzenia i dowody<sup>59</sup>. W takim przypadku terminy na złożenie odpowiedzi na pozew oraz na przytoczenie wszystkich twierdzeń i dowodów są tożsame i powinny biec od momentu doręczenia odpisu pozwu, przy którym następuje pouczenie przedsiębiorcy<sup>60</sup>. Nie przewidziano konsekwencji naruszenia przez przewodniczącego obowiązku pouczenia strony. Artykuł 458<sup>15</sup> § 2 k.p.c. jest zbliżony treściowo do art. 458<sup>4</sup> k.p.c., który również

---

<sup>56</sup> Zamiast wielu zob. A. Mendrek (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 458<sup>14</sup>, nb 34.

<sup>57</sup> D. Chrapoński: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 141.

<sup>58</sup> Słusznie zatem zauważa J. Derlatka, że przedsiębiorca, który decyduje się na profesjonalną reprezentację, „naraża się” na brak wspomnianego pouczenia oraz brak „dodatkowego” terminu na zgłoszenie lub uzupełnienie wszystkich twierdzeń i dowodów. Tak J. Derlatka: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 552. Zdaniem zaś M. Dziurdy uregulowanie art. 458<sup>15</sup> § 3 k.p.c. może skłaniać przedsiębiorców do ukrywania zawodowych pełnomocników w początkowej fazie postępowania z udziałem konsumentów. Tak M. Dziurda: *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 381.

<sup>59</sup> M. Łochowski (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 2005.

<sup>60</sup> Wskazuje się jednak, że jest możliwe rozłączenie tych dwóch terminów poprzez wyznaczenie dłuższego terminu przytoczenia twierdzeń i dowodów niż złożenia odpowiedzi na pozew. Tak D. Chrapoński: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 142–143.

ustanawia obowiązek pouczeń między innymi o prekluzji dowodowej w postępowaniu w sprawach gospodarczych. Uchylony tą samą ustawą, która wprowadziła postępowanie odrębne z udziałem konsumentów, został art. 458<sup>4</sup> § 4 k.p.c. stanowiący, że strona nie pouczone uważana była za pozbawioną możliwości obrony swych praw, chyba że nieudzielenie pouczeń nie miało wpływu na zachowanie tej strony w toku postępowania. Niemożność obrony swoich praw, której przykład został przez ustawodawcę zdefiniowany w derogowanym art. 458<sup>4</sup> § 4 k.p.c., stanowi zgodnie z art. 379 pkt 5 k.p.c. podstawę nieważności postępowania. Takiej regulacji jednak brakuje w przypadku art. 458<sup>15</sup> k.p.c.<sup>61</sup> Niepouczenie lub nieprawidłowe pouczenie o obowiązku przedstawienia twierdzeń i dowodów może stanowić zatem zarzut naruszenia prawa procesowego sformułowany w apelacji bądź zażaleniu, który będzie zasadny, jeżeli uchybienie miało wpływ na treść rozstrzygnięcia<sup>62</sup>.

Wprowadzenie prekluzji dowodowej jest uzasadnione przez ustawodawcę wzmocnieniem pozycji konsumenta w stosunku do przedsiębiorcy poprzez zapewnienie szybszego rozpoznania sprawy z udziałem tego pierwszego<sup>63</sup>. Nowe uregulowanie budzi poważne zastrzeżenia ze strony doktryny. Podkreśla się, że to unormowanie narusza równość stron oraz prawo do sądu. Wprowadzanie prekluzji bowiem nie służy wyrównywaniu dysproporcji między stronami, ponieważ ogranicza przedsiębiorcy prawo do wysłuchania, dla którego trudnością będzie przytoczenie w takim krótkim terminie wszystkich twierdzeń i dowodów<sup>64</sup>. Nałożenie na przedsiębiorcę rygorów związanych z powoływaniem twierdzeń jest związane z tym, że przedstawia się on jako podmiot profesjonalny względem konsumenta. Zauważa się jednak, że ten profesjonalizm nie odnosi się do znajomości procedury cywilnej. Nie sposób znaleźć uzasadnienia dla uprzywilejowania w zakresie zasad i terminów prezentowania materiału procesowego konsumenta reprezentowanego przez profesjonalnego pełnomocnika w stosunku do przedsiębiorcy pozbawionego takiego zastępstwa<sup>65</sup>. Przedsiębiorcami bardzo często są osoby fizyczne, które prowadzą działalność gospodarczą na niewielką skalę i bez profesjonalnego pełnomocnika nie są w stanie w sposób skuteczny bronić swoich praw w postępowaniu w porównaniu

<sup>61</sup> W takim zatem przypadku na przedsiębiorcy będzie spoczywać ciężar wykazania, że poprzez niespełnienie wobec niego obowiązku pouczenia o treści art. 458<sup>15</sup> § 1 i 4 k.p.c. był pozbawiony możliwości obrony swych praw, a co za tym idzie, doszło do nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 5 k.p.c.

<sup>62</sup> Wyrok SA w Białymstoku z dnia 10 stycznia 2018 r., III AUa 555/17, LEX nr 2442653.

<sup>63</sup> Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustawy, druk sejmowy nr 2650, Sejm IX kadencji, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/4E1187E1F1916D16C12588CC0058D95A/%24File/2650.pdf> (dostęp: 27 sierpnia 2023 r.), s. 41.

<sup>64</sup> A. Mendrek: *Postępowanie...*, op. cit., s. 416; J. Derlatka: *Postępowanie...*, op. cit., s. 553; G. Kamiński (w:) *Kodeks...*, op. cit., art. 458<sup>15</sup>, nb 3; J. Gołaczyński: *Kodeks...*, op. cit., s. 382; T. Zembrzusi: *Dokąd zmierza...*, op. cit., s. 117; D. Chrapoński: *Postępowanie...*, op. cit., s. 148. K. Gajda-Roszczyńska wskazuje, że regulację tę należy uznać jedynie za wsteczność procesową, nadmiernie uprzywilejowującą konsumenta. Wyrównanie szans konsumenta w sporze sądowym z przedsiębiorcą może nastąpić poprzez działania sądu *ex officio*, zwłaszcza poprzez badanie klauzul umownych pod kątem ich abuzywności. Zob. K. Gajda-Roszczyńska: *Czy potrzebne...*, op. cit., s. 654–656 i 664.

<sup>65</sup> A. Mendrek (w:) *Kodeks...*, op. cit., art. 458<sup>15</sup>, nb 7.

z konsumentem będącym uprzywilejowaną stroną procesową<sup>66</sup>. Tacy przedsiębiorcy zatem, nie posiadając często większego doświadczenia w zakresie postępowania cywilnego i nie korzystając z profesjonalnego zastępstwa procesowego, mogą być pozbawieni szans, aby odpowiedzieć na przytaczane w toku postępowania argumenty przez konsumenta, a co za tym idzie, są narażeni na przegranie sprawy z przyczyn wyłącznie związanych z niezachowaniem rygorów powoływania twierdzeń i dowodów. Zgodzić się zatem należy z postulatem *de lege ferenda*, aby derogować prekluzję dowodową bądź przynajmniej ograniczyć jej zastosowanie względem przedsiębiorców będących osobami fizycznymi<sup>67</sup>. Rozważyć również należałoby wyłączenie stosowania tego unormowania w stosunku do przedsiębiorców w zależności od tego, czy posiadają oni status mikroprzedsiębiorców lub małych przedsiębiorców w rozumieniu art. 7 ust. 1 pr. przed.

Należy także wskazać, że art. 458<sup>15</sup> k.p.c. jest kolejną regulacją prekluzji w procedurze cywilnej<sup>68</sup>. Brak zatem uzasadnienia do wprowadzania kolejnego szczególnego przepisu w tym zakresie<sup>69</sup>. Tego typu regulacja przyczyni się bowiem do pogłębienia niespójności postępowania cywilnego, w którym brak jednolitego systemu koncentracji materiału dowodowego. Kolejne unormowanie prekluzji dowodowej w kodeksie postępowania cywilnego, uwzględniając również zbieg kilku postępowań odrębnych, między innymi gospodarczego, w którym także występują przepisy dotyczące prekluzji dowodowej (art. 458<sup>5</sup> k.p.c.) oraz istnienie wątpliwej treściowo reguły kolizyjnej z art. 458<sup>14</sup> § 3 k.p.c., spowoduje poważne trudności interpretacyjne związane z zastosowaniem art. 458<sup>15</sup> k.p.c.<sup>70</sup> Nie przyczyni się to więc do realizacji *ratio legis* stawianego tej odrębności omawianego postępowania odrębnego, czyli przyspieszenia rozpoznania sprawy z udziałem konsumentów, ponieważ podjęcie w takim przypadku zgodnego z przepisami materialnymi i procesowymi rozstrzygnięcia będzie bardziej skomplikowane<sup>71</sup>.

<sup>66</sup> M. Strus-Wolos: *Postępowanie odrębne z udziałem konsumentów — czy potrzebne jest procesowe wzmocnienie ochrony konsumenta?*, Polski Proces Cywilny 2023, nr 2, s. 290–291. Autorka podkreśla, że sprawy konsumenckie cechują się pewną złożonością i powodują potrzebę powołania dużej liczby dokumentów, co w tak krótkim terminie może okazać się trudne.

<sup>67</sup> Opinia Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców o projekcie ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (UD 156), <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12350804/12812711/12812714/dokument525171.pdf> (dostęp: 18 września 2023 r.), s. 6.

<sup>68</sup> Prekluzję przewiduje bowiem m.in. art. 205<sup>3</sup> k.p.c.

<sup>69</sup> M. Pecyna (w:) *System...*, *op. cit.*, s. 1045.

<sup>70</sup> Jedną z nich może okazać się kwestia terminu, w którym strona na wezwanie przewodniczącego powinna powołać wszystkie twierdzenia i dowody. W postępowaniu w sprawach gospodarczych wyznaczony termin nie może być krótszy niż tydzień (art. 458<sup>5</sup> § 2 k.p.c.), a w postępowaniu z udziałem konsumentów — nie krótszy niż dwa tygodnie (art. 458<sup>15</sup> § 3 k.p.c.). Słusznie wskazuje M. Kostwiński, że ustawodawca wyznaczył jedynie minimalne terminy, wobec czego wyznaczenie przez sąd terminu dwutygodniowego i dłuższego jest zgodne z przepisami art. 458<sup>5</sup> § 3 i art. 458<sup>15</sup> § 3 k.p.c. Tak M. Kostwiński: *Czy postępowanie...*, *op. cit.*, s. 798.

<sup>71</sup> A. Mendrek: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 417. Zob. również uwagi Sądu Najwyższego do projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (UD 156), <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12350804/12812717/12812720/dokument524979.pdf> (dostęp: 11 września 2023 r.), s. 45–46.

## 5. ZASADY PONOSZENIA KOSZTÓW PROCESU

Trzecią odrębnością tego postępowania są odmienne od przepisów ogólnych zasady ponoszenia kosztów procesu, o których stanowi art. 458<sup>16</sup> k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli strona będąca przedsiębiorcą przed wytoczeniem powództwa zaniechała próby dobrowolnego rozwiązania sporu, uchyliła się od udziału w niej lub uczestniczyła w niej w złej wierze i przez to przyczyniła się do zbędnego wytoczenia powództwa lub wadliwego określenia przedmiotu sprawy, niezależnie od wyniku sprawy sąd może obciążyć tę stronę kosztami procesu w całości lub części, a w uzasadnionych przypadkach nawet podwyższyć je, jednak nie więcej niż dwukrotnie<sup>72</sup>. Wprowadzenie tego uregulowania ma na celu bardziej stanowcze skłonienie przedsiębiorców do udziału w próbie dobrowolnego rozwiązania sporu z konsumentem jeszcze przed wytoczeniem powództwa i promowanie dobrych praktyk w relacjach przedsiębiorca — konsument oraz wyeliminowanie sytuacji, w której nierzetelni przedsiębiorcy zmuszają konsumenta do występowania na drogę sądową celem realizacji przysługujących im praw<sup>73</sup>. Regulacja ta jest zbliżona treściowo do tej z postępowania w sprawach gospodarczych zawartej w art. 458<sup>12</sup> k.p.c., w związku z czym odwołanie się do wypracowanego w oparciu o ten przepis dorobku doktryny będzie pomocne przy wyjaśnianiu istoty regulacji art. 458<sup>16</sup> k.p.c.

Zastosowanie art. 458<sup>16</sup> k.p.c. jest uzależnione od kumulatywnego spełnienia trzech przesłanek. Pierwszą z nich jest negatywne zachowanie przedsiębiorcy w postaci zaniechania próby polubownego rozwiązania sporu, uchylenia się od udziału w niej lub uczestniczenia w niej w złej wierze. Przepis zatem dotyczy nie-łojalnego zachowania naruszającego elementarne zasady uczciwości, które wystąpiło przed wszczęciem postępowania<sup>74</sup>. Pojęcie próby polubownego rozwiązania sporu należy rozumieć szeroko i dotyczy ono postępowania pojednawczego, mediacji, koncyliacji i innych alternatywnych form rozwiązywania sporów<sup>75</sup>. Zanie-

<sup>72</sup> Należy jednak zwrócić uwagę, że obok m.in. art. 458<sup>16</sup> k.p.c. możliwość podwyższenia zasądzanych przez sąd kosztów procesu (ale jedynie w zakresie kosztów zastępstwa procesowego) nawet do sześciokrotności stawki minimalnej przewiduje § 15 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1964 z zm.) lub § 15 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1935 z zm.). W sytuacji zatem, kiedy konsument zastępowany przez adwokata lub radcę prawnego wygrał sprawę, a dodatkowo wykazał istnienie przesłanek z art. 458<sup>16</sup> k.p.c., może uzyskać nie tylko zasądzone na tej właśnie podstawie prawnej podwyższone do dwukrotnej wysokości koszty procesu, lecz także na podstawie wskazanych przepisów rozporządzeń podwyższenie do sześciokrotności stawki minimalnej kosztów zastępstwa procesowego stanowiących stosownie do art. 98 § 3 k.p.c. jedną ze składowych niezbędnych kosztów postępowania.

<sup>73</sup> Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustawy, druk sejmowy nr 2650, Sejm IX kadencji, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/4E1187E1F1916D16C12588CC0058D95A/%24File/2650.pdf> (dostęp: 27 sierpnia 2023 r.), s. 41.

<sup>74</sup> D. Chrapoński: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 145.

<sup>75</sup> A. Mendrek (w.): *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 458<sup>16</sup>, nb 9.

chaniu próby polubownego rozwiązania sporu oznacza brak przedsądowego wezwania do dobrowolnego spełnienia świadczenia, ewentualnie brak odpowiedzi na takie wezwanie<sup>76</sup>. Uczestniczenie w złej wierze natomiast oznacza zachowanie polegające na między innymi: podjęciu próby polubownego rozwiązania sporu bez zamiaru zawarcia ugody; odstąpieniu od próby polubownego rozwiązania sporu bez uzasadnienia; zatajeniu przed drugą stroną istotnych informacji lub podanie jej informacji wprowadzających w błąd; obiektywnej świadomości o zasadności roszczenia, a mimo to stawianie przeszkód, aby ugoda nie została zawarta, bądź niepodpisaniu ugody na ustalonych przez strony warunkach przy niezmiennych okolicznościach faktycznych<sup>77</sup>. Druga przesłanka polega na zbędnym wytoczeniu powództwa lub wadliwym określeniu przedmiotu sprawy. Zbędne wytoczenie powództwa oznacza sytuację sprowadzającą się do tego, że powód nie wniósłby pozwu, gdyby pozwany przed wszczęciem procesu w ramach czynności pojednawczych podniósł twierdzenia przeciwko istnieniu roszczenia, na przykład przedawnienie, nieskuteczność cesji dochodzonej wierzytelności<sup>78</sup>. Wadliwe określenie przedmiotu sprawy oznacza nie tylko błędny zakres zgłoszonego roszczenia, na przykład związany z wyznaczeniem wartości przedmiotu sporu, lecz także nieprawidłowe podanie jako spornych okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia, których skonfrontowanie przed wytoczeniem powództwa ograniczyłoby ramy postępowania dowodowego<sup>79</sup>. Trzecia przesłanka zaś polega na zaistnieniu związku przyczynowego pomiędzy negatywną postawą przedsiębiorcy a zbędnym wytoczeniem powództwa lub wadliwym określeniem przedmiotu sprawy. Zachowanie przedsiębiorcy zatem musi spowodować wadliwe określenie przedmiotu sprawy bądź zbędne wytoczenie powództwa.

Ziszczenie się powyżej wskazanych przesłanek daje sądowi możliwość obciążenia przedsiębiorcy kosztami procesu w całości lub w części niezależnie od wyniku sprawy, a w uzasadnionych przypadkach zasądzenia od niego podwyższonych kosztów procesu, lecz nie więcej niż dwukrotnie. Przy ocenie wystąpienia uzasadnionego przypadku należy wziąć pod uwagę postawę przedsiębiorcy przed wszczęciem postępowania, na przykład szczególne nasilenie złej woli, zwłaszcza w kontekście oczywistości roszczenia konsumenta oraz dotkliwych skutków wynikających z opóźnienia w zaspokojeniu żądania<sup>80</sup>. Ta kompetencja sądu jest przejawem tzw. prawa sędziowskiego, ponieważ sąd ma możliwość, a nie obowiązek, zastosowania tego przepisu<sup>81</sup>, lecz nie oznacza to jednocześnie arbitralności i stosowanie tej re-

---

<sup>76</sup> *Ibidem*.

<sup>77</sup> T. Szanciło (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I, Art. 1–458<sup>16</sup>, pod red. T. Szanciły, wyd. 2, Warszawa 2023, s. 1996.

<sup>78</sup> A. Mendrek (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 458<sup>16</sup>, nb 10.

<sup>79</sup> *Ibidem*, art. 458<sup>16</sup> nb 11.

<sup>80</sup> M. Łochowski (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 2006.

<sup>81</sup> D. Chrapoński: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 145.

gulacji wymaga wskazania zasadnych motywów<sup>82</sup>. Sąd na podstawie art. 458<sup>16</sup> k.p.c. może obciążyć jedynie przedsiębiorcę kosztami procesu, ponieważ unormowanie to nie przewiduje takiej sankcji w stosunku konsumenta w przypadku jego nielojalnego zachowania.

Ta odrębność postępowania z udziałem konsumentów wzbudza wątpliwości doktryny. Zastrzeżenia odnoszą się do zakresu zastosowania tej regulacji. Pojawiają się wątpliwości, czy dotyczy tylko sytuacji, kiedy powodem jest konsument, czy też kiedy to przedsiębiorca wytacza powództwo<sup>83</sup>. Należy zgodzić się z twierdzeniem, że przepis będzie można stosować zarówno, gdy powodem jest konsument, jak i przedsiębiorca, co uzasadnia niejednoznaczne brzmienie tej regulacji. Ustawodawca bowiem nie posługuje się w przepisie sformułowaniem „powód będący przedsiębiorcą” lub „pozwany będący przedsiębiorcą”, lecz „strona będąca przedsiębiorcą”<sup>84</sup>. Zastrzeżenia budzi również wykazywanie przesłanek zastosowania art. 458<sup>16</sup> k.p.c. Wskazuje się, że łatwe może okazać się udowodnienie zaniechania próby dobrowolnego rozwiązania sporu lub uchylenia się od niej. Trudne będzie jednak do wykazania uczestniczenie w niej przedsiębiorcy w złej wierze czy też związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy zachowaniem przedsiębiorcy a zbędnym wytoczeniem powództwa lub wadliwym określeniem przedmiotu sprawy<sup>85</sup>. Udowodnienie zaś przesłanek spoczywa na konsumencie, co nie realizuje w pełni stawianego przepisowi art. 458<sup>16</sup> k.p.c. *ratio legis*, którym jest wzmocnienie pozycji konsumenta poprzez stanowcze skłonienie przedsiębiorców do udziału w próbie dobrowolnego rozwiązania sporu<sup>86</sup>. Przepis art. 458<sup>16</sup> k.p.c. zatem, uwzględniając, że ciężar wykazania przesłanek będzie spoczywać wyłącznie na konsumencie, a sąd ma jedynie możliwość, a nie obowiązek, zastosowania tej regulacji, nie będzie zbyt często stosowany w praktyce. Unormowanie to w niewielkim stopniu przyczyni się do ograniczenia przypadków nielojalnej postawy przedsiębiorcy względem konsumenta na etapie przed wszczęciem postępowania<sup>87</sup>.

<sup>82</sup> A. Mendrek (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 458<sup>16</sup>, nb 16.

<sup>83</sup> G. Kamiński (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 458<sup>16</sup>, nb 5.

<sup>84</sup> Tak M. Dziurda: *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 385; K. Gajda-Roszczyńska: *Czy potrzebne...*, *op. cit.*, s. 661. Odmienne G. Kamiński (w:) *Kodeks...*, *op. cit.*, art. 458<sup>16</sup>, nb 5. Autor bowiem wskazuje, że z uwagi na zawarte w przepisie sformułowanie: „i przez to przyczyniła się do zbędnego wytoczenia powództwa lub wadliwego określenia przedmiotu sprawy” przepis znajdzie zastosowanie jedynie do sytuacji, w których powództwo wytoczył konsument.

<sup>85</sup> A. Mendrek: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 417; T. Zembrzusi: *Dokąd zmierza...*, *op. cit.*, s. 118. T. Zembrzusi wskazuje, że wykazanie zaistnienia tej przesłanki może okazać się trudne z uwagi na to, że w rokowania są zaangażowani profesjonalni pełnomocnicy obowiązani do zachowania tajemnicy zawodowej. Zob. też opinię Rady Legislacyjnej o projekcie ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (UD 156), <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12350804/12812717/12812720/dokument534465.pdf> (dostęp: 28 września 2023 r.), s. 43.

<sup>86</sup> M. Pecyna (w:) *System...*, *op. cit.*, s. 1048.

<sup>87</sup> A. Mendrek: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 418; D. Chrapoński: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 148.

## 6. UWAGI KOŃCOWE

Wprowadzone przepisy o postępowaniu odrębnym z udziałem konsumentów znajdują obligatoryjne zastosowanie w sprawach, w których stroną jest konsument, a przedmiotem są roszczenia zarówno materialne, jak i procesowe, a także z tytułu odpowiedzialności kontraktowej, deliktowej lub z bezpodstawnego wzbogacenia. Postępowanie to cechuje się trzema odrębnościami. Jedną z nich jest właściwość przemienna sądu, którą należy ocenić pozytywnie, ponieważ będzie ułatwiać konsumentowi dochodzenie roszczeń poprzez możliwość wytoczenia sprawy przed sąd nieodległy terytorialnie od miejsca zamieszkania. Negatywnie natomiast należy się odnieść do innej odrębności w postaci prekluzji dowodowej nakładającej na przedsiębiorcę obowiązek powołania wszystkich twierdzeń i dowodów w treści pozwu lub odpowiedzi na pozew pod rygorem ich pominięcia. W tym przypadku przepis ogranicza prawo do wysłuchania strony będącej przedsiębiorcą, który bez profesjonalnego pełnomocnika może nie być w stanie powołać wszystkich twierdzeń i dowodów w dosyć krótkim terminie. Uwzględniając również, że bardzo dużą grupę przedsiębiorców stanowią osoby fizyczne prowadzące na niewielką skalę działalność gospodarczą oraz niemający wiedzy na temat procedury cywilnej, trudna mogłaby okazać się dla nich obrona swoich praw w postępowaniu. W związku z czym może dochodzić do sytuacji, że przegrywają oni proces wyłącznie z przyczyn formalnych związanych z naruszeniem prekluzji dowodowej. Negatywnie trzeba też ocenić odmienne od przepisów ogólnych zasady obciążenia kosztami, ponieważ nieprecyzyjność tego unormowania implikująca wątpliwości interpretacyjne związane z tym, czy odnosi się do sytuacji, gdy przedsiębiorca jest powodem czy pozwanym, a także możliwa trudność związana z wykazaniem przez konsumenta spełniania przesłanek zastosowania art. 458<sup>16</sup> k.p.c., spowoduje, że nie będzie to regulacja często stosowana w praktyce, w związku z czym nie zrealizuje stawianego jej *ratio legis*.

Należy w końcu negatywnie ocenić zasadność wprowadzenia kolejnego postępowania odrębnego, ponieważ przewiduje bowiem ono jedynie trzy regulacje szczególne. Słusznie się wskazuje, że uzasadnieniem wprowadzenia nowego postępowania odrębnego jest duża liczba odrębności w stosunku do regulacji ogólnej<sup>88</sup>. W tym przypadku to kryterium nie zostaje zatem spełnione. Instytucje prawne, które ustawodawca chciał wprowadzić poprzez regulację nowego postępowania odrębnego, można było wdrożyć, nowelizując odpowiednie przepisy ogólne określające właściwość przemienną sądu, zasady ponoszenia kosztów procesu oraz obowiązek wymiany pism przygotowawczych<sup>89</sup>. Uzasadnieniem wprowadzenia no-

---

<sup>88</sup> Opinia Rady Legislacyjnej o projekcie ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (UD 156), <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs/2/12350804/12812717/12812720/dokument534465.pdf> (dostęp: 28 września 2023 r.), s. 42.

<sup>89</sup> Tak T. Zembrzusi: *Dokąd zmierzamy...*, *op. cit.*, s. 106 i 112.

wego postępowania odrębnego nie może być też ekonomiczna nierówność między konsumentem a przedsiębiorcą<sup>90</sup>. Należy zauważyć, że przewidziana reguła kolizyjna, mająca rozstrzygać zbieg przepisów o postępowaniu z udziałem konsumentów z innymi postępowaniami odrębnymi, jest niejasna oraz tożsama treściowo z innymi tego typu unormowaniami w poszczególnych postępowaniach odrębnych. Wobec tego, uwzględniając również szeroki zakres podmiotowy i przedmiotowy zastosowania omawianego postępowania odrębnego wynikający z szerokiej wykładni pojęcia konsumenta oraz roszczenia w polskim porządku prawnym, wprowadzenie kolejnego postępowania odrębnego przyczyni się do pogłębienia niespójności procedury cywilnej oraz wątpliwości interpretacyjnych przy stosowaniu norm procesowych, ponieważ przepisy o poszczególnych postępowaniach odrębnych będą się na siebie nakładać. Na sądzie zaś będzie spoczywał obowiązek oceny, czy stroną postępowania jest konsument, a co za tym idzie, czy będą stosowane przepisy o postępowaniu z udziałem konsumentów. Zadaniem sądu będzie również rozstrzygnięcie zbiegu postępowań odrębnych, co może okazać się często utrudnione z uwagi na wątpliwą treść reguły kolizyjnej z art. 458<sup>14</sup> § 2 k.p.c. Można się zatem spodziewać, że nowe postępowanie odrębne nie w pełni zrealizuje stawiane mu cele w postaci wzmocnienia ochrony konsumenta poprzez zwłaszcza przyspieszenie rozpoznania sprawy z jego udziałem.

## BIBLIOGRAFIA

- Broniewicz W., Kunicki I., Marciniak A.: *Postępowanie cywilne w zarysie*, wyd. 14, Warszawa 2023.
- Chrapoński D.: *Postępowanie cywilne z udziałem konsumentów w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego z 9.03.2023 r.*, Palestra 2023, z. 8, s. 126–152.
- Derlatka J.: *Postępowanie z udziałem konsumentów — zagadnienia wybrane*, Monitor Prawniczy 2023, nr 8, s. 547–554.
- Dziurda M.: *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz*, Warszawa 2023.
- Gajda-Roszczyńska K.: *Czy potrzebne jest w polskim procesie cywilnym nowe postępowanie odrębne — „postępowanie z udziałem konsumentów”?*, Polski Proces Cywilny 2023, nr 4, s. 641–669.
- Gołaczyński J.: *Kodeks postępowania cywilnego. Nowelizacja z 9.3.2023 r. Komentarz. Linia orzecznicza*, Warszawa 2023.
- Gutowski M. (w.): *Kodeks cywilny, t. I, Komentarz do art. 1–352*, pod red. M. Gutowskiego, wyd. 3, Legalis 2022.

<sup>90</sup> D. Chrapoński: *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 146.

- Herbet A. (w:) *Zobowiązania*, t. I, *Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Komentarz*, pod red. P. Machnikowskiego, Legalis 2022.
- Jagielska M. (w:) *Zobowiązania*, t. I, *Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Komentarz*, pod red. P. Machnikowskiego, Legalis 2022.
- Kamieński G. (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. E. Marzałkowskiej-Krześ, I. Gil, wyd. 33, Legalis 2023.
- Koralewski M.: *Postępowanie z udziałem konsumentów w świetle nowelizacji KPC*, LEX/el. 2023.
- Kostwiński M.: Czy postępowanie z udziałem konsumentów (art. 458<sup>14</sup> i n. k.p.c.) „krzyżuje się” z postępowaniem w sprawach gospodarczych (art. 458<sup>1</sup> i n. k.p.c.)?, *Polski Proces Cywilny* 2023, nr 4, s. 787–808.
- Krupowicz B.: *Sprawy z udziałem konsumentów oraz zbieg postępowania odrębnego w tych sprawach z innymi postępowaniami odrębnymi*, *Transformacje Prawa Prywatnego* 2024, nr 1, s. 33–65.
- Lochowski M. (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I, *Art. 1–458<sup>16</sup>*, pod red. T. Szanciły, wyd. 2, Warszawa 2023.
- Mendrek A.: *Postępowanie odrębne z udziałem konsumentów — uwagi w świetle projektowanych zmian Kodeksu postępowania cywilnego*, *Monitor Prawniczy* 2022, nr 8, s. 415–419.
- Mendrek A. (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. P. Ryłskiego, wyd. 2, Legalis 2023.
- Mikłaszewicz P. (w:) *Kodeks cywilny. Komentarz*, pod red. W. Borysiaka, wyd. 33, Legalis 2024.
- Pecyna M. (w:) *System postępowania cywilnego*, t. VI, *Postępowania odrębne*, pod red. A. Machnikowskiej, Warszawa 2022.
- Radwański Z., Olejniczak A.: *Prawo cywilne — część ogólna*, wyd. 15, Warszawa 2019.
- Siedlecki W.: *Zarys postępowania cywilnego*, Warszawa 1966.
- Strus-Wołos M.: *Postępowanie odrębne z udziałem konsumentów — czy potrzebne jest procesowe wzmocnienie ochrony konsumenta?*, *Polski Proces Cywilny* 2023, nr 2, s. 285–300.
- Szanciło T. (w:) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I, *Art. 1–458<sup>16</sup>*, pod red. T. Szanciły, wyd. 2, Warszawa 2023.
- Zembrzusi T.: *Dokąd zmierza ochrona konsumenta w procesie cywilnym?*, *Palestra* 2023, z. 8, s. 106–125.

**Słowa kluczowe:** konsument, przedsiębiorca, postępowanie odrębne, postępowanie z udziałem konsumentów.

PATRYK KOZAK

SEPARATE PROCEEDINGS WITH THE PARTICIPATION  
OF CONSUMERS — STRENGTHENING THE LEGAL PROTECTION  
OF CONSUMERS IN CIVIL PROCEDURE OR COMPLICATING  
THE EXAMINATION OF CASES WITH THEIR PARTICIPATION?

S u m m a r y

The aim of the article is to evaluate the introduction of new separate proceedings with the participation of consumers into the Civil Procedure Code. The author analyzes the scope of application of the new regulation. This new separate proceeding is conducted in cases of claims of consumers against entrepreneurs and claims of entrepreneurs against consumers. The author points out that the concept of consumer has a wide meaning in Polish civil law, so the scope of application of this separate proceeding is also wide. Separate proceeding with participation of consumers contains three separate legal regulations. One of them is regulation of territorial jurisdiction of the court in cases with participation of consumers, which should be positively assessed. Another provision of this new separate procedure concerns the concentration of the procedural material.

This institution raises objections of doctrine because it can violate the equality of the parties of civil procedure. Third regulation concerns the rules of reimbursement, which can be applied if the entrepreneur does not attempt to settle the dispute amicably or avoids participating in such settlement or participates in it in bad faith. The author questions the necessity of introducing a new separate procedure with the participation of consumers, since it contains only three specific regulations, while the reason for introducing a new separate procedure is the large number of separate regulations in relation to the general regulations. The multiplicity of separate proceedings in the Civil Procedure Code causes their concurrence, and the conflict rule, which constitutes about the priority of proceedings with the participation of consumers, will not resolve this concurrence. Therefore, the author comes to the conclusion that this new separate procedure will not strengthen legal protection of consumers in civil procedure, but will complicate examination of cases with their participation.

**Key words:** consumer, entrepreneur, separate proceedings, proceedings with the participation of consumers.